

Απόστολος Παύλος και Ευρώπη

/ Γνώμες

• Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ΄

Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἶναι ὁ πνευματικός ἐκπολιτιστής τῆς Ἑλλάδος, τῆς Εὐρώπης, τῆς ἀνθρωπότητας. Ἐμπνευσμένος ἀπό τό Ἅγ. Πνεῦμα, κατέστη διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης. Ἐλαμψε ὡς «φῶς ἐθνῶν». Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, τοῦ εἶπε, ἐκεῖ, τήν μεγάλη ἡμέρα τῆς πνευματικῆς του μεταστροφῆς, ἔξω ἀπό τήν Δαμασκό: «Τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. 13,47). Δικαίως, ὁ ὑμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας, ὀνομάζει τόν Παῦλον «θεσπέσιον, τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν ρήτορα καί φωστῆρα, κήρυκα τῆς πίστεως καί διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης».

Μοναδική, τῷ ὄντι, στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε ἡ ἱεραποστολική δραστηριότητά του. Ἱεραποστολή καί εὐαγγελισμός εἶναι οἱ λέξεις, πού δонуσαν κυριολεκτικά τόν ἐσωτερικό του κόσμο. Θεωρεῖ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἀσυγχώρητη παράλειψη τήν παραμέληση ἑνός τοιούτου ἔργου. «Οὐαί μοι (ἀλλοίμονόν μου), ἐάν

μή εὐαγγελίζωμαι» (Α' Κορινθ. θ' 16). Ἔτσι, ἀνοίγει τὰ μεγάλα πτερά τοῦ θείου ζήλου του καί πετᾷ στίς ὑπ' οὐρανόν χῶρες, σ' ὀλόκληρο σχεδόν τόν τότε γνωστό κόσμο, γιά νά κηρύξει «Χριστόν ἐσταυρωμένον» (Α' Κορινθ. α' 23) καί «ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν» (Α' Κορ. 15,14). Διανύει χιλιάδες χιλιόμετρων. Διατρέχει τήν Παλαιστίνη, τήν Ἀσία, τήν Ἑλλάδα. Μεταβαίνει στήν πρωτεύουσα τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, τήν Ρώμη. Ἔχουμε δέ μαρτυρία τοῦ Κλήμεντος, ἐπισκόπου Ρώμης, ὅτι καί «μέχρι πέρατος τῆς Δύσεως ἦλθεν» ἐπισκεφθεῖς καί τήν Ἰσπανίαν ἀκόμη (Ρωμ. ιε' 24). Καί σ' ὅλες τίς χῶρες αὐτές ἰδρύει Ἐκκλησίες. Καί δέν τίς ἰδρύει μόνον. Βαστάζει στούς ὠμούς του ὅλον τό βάρος τῆς διοικήσεώς των. Εἶχε ὅλη τήν «μέριμνα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν» (Β' Κορινθ. ια' 28). Τόν ἀπασχολοῦν τὰ προβλήματα τά ἐπί μέρους καί τά γενικώτερα τῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν. Γράφει καί ἀποστέλλει ἐπιστολές στίς ὁποῖες δίδει μέ αὐτές λύσεις καί ὁδηγίες στούς Χριστιανούς. Χρησιμοποιεῖ ἀκόμη καί ἐπιτελεῖο ἐκλεκτῶν συνεργατῶν μέ τούς ὁποίους διατηρεῖ ζωντανή ἐπαφή μέ τίς Ἐκκλησίες. Καί ἐπάνω ἀπ' ὅλα προσεύχεται ἀδιαλείπτως γιά τούς πιστούς καί νουθετεῖ τόν καθένα ἰδιαιτέρως «μετά δακρύων» (Πράξ. κ' 31).

*

Ἀλλά ὀφείλουμε νά ἐπισημάνουμε ὅτι ἰδιαίτερα στήν ἐποχή μας, τό πνεῦμα τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου, τό ὁποῖο εἶναι τό πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, ἔχει ὑψιστή ἀξία ὄχι μόνο γιά μᾶς, τόν ἐλλαδικό χῶρο ἀλλά καί γιά ὀλόκληρη τήν Εὐρώπη. Μάλιστα, ἡ ὥρα, πού ἄκουσε τήν παράκληση, «διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν» (Πράξ. 16,9) καί πρωτοπάτησε τό πόδι του στήν Εὐρώπη, ἐκεῖ στούς Φιλίππους, ἔμεινε ἱστορική. Ἀπό τότε, ἄνοιξε ἡ πελώρια πύλη ἀπ' ὅπου ἦλθε τό φῶς τοῦ χριστιανισμοῦ στήν εὐρωπαϊκή ἥπειρο. Αὐτό τό φῶς δημιούργησε τόν πολιτισμό τοῦ Εὐαγγελίου στούς λαούς τῆς Εὐρώπης καί ἀναχαίτισε τά ποικίλα κύματα τοῦ βαρβαρισμοῦ καί τῆς εἰδωλολατρίας. Ἔτσι, ὁ εὐρωπαϊκός πολιτισμός ἔχει τίς ρίζες καί τά θεμέλιά του στήν κλασική ἐλληνική ἀρχαιότητα, στό ρωμαϊκό δίκαιο καί στό χριστιανικό πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Εἰδικότερα, ἡ ἐπίδραση τοῦ πνεύματος τοῦ Παύλου σ' ὅλους τούς λαούς, ὑπῆρξε ἐξόχως σημαντική. Δέν ἦταν ἡ ἐπίδραση αὐτή ὑλική ἢ ἱμπεριαλιστική, ἀλλά καθαρῶς πνευματική, συνδεδεμένη μέ τούς ἠθικούς κανόνες τῆς ζωῆς. Καί τοῦτο, γιατί ἦταν ὄχι πνεῦμα κοσμικό, εἰκονικό, ψεύτικο, ἐφήμερο, ἀλλά πνεῦμα ἐκ τοῦ Πνεύματος Ἁγίου. Αὐτό σηματοδοτεῖ, ὅπως τό διεκήρυξε ὁ μέγας Ἀπόστολος, ὅτι ἡ ἀλήθεια ὑπερβαίνει τήν εἰδωλολατρία, καθ' ὅτι «ὁ Θεός ὁ ποιήσας τόν κόσμον καί πάντα τά ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καί γῆς Κύριος ὑπάρχων οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὔδέ ὑπό χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτός διδούς πᾶσι ζωὴν καί πνοήν καί τά πάντα» (Πράξ.

17,24-25), Ότι, δέν μπορεί νά ζήσει μία κοινωνία χωρίς τήν αγάπη καθ' ότι ως λέγει στόν υπέροχο ύμνο του γιά τήν πραγματική αγάπη:

«Έάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καί τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δέ μή ἔχω, γέγονα χαλκός ἤχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον (=μοιάζω μέ τόν ἄψυχο χαλκό πού βουίζει ὅταν τόν χτυποῦν, ἢ μέ τό κύμβαλο πού βγάζει μεγάλο θόρυβο χωρίς κάποια σημασία), καί ἐάν ἔχω προφητείαν (=τό χάρισμα τῆς προφητείας) καί εἰδῶ τά μυστήρια πάντα καί πᾶσαν τήν γνῶσιν, καί ἐάν ἔχω πᾶσαν τήν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν (=νά μεταθέτω καί βουνά), ἀγάπην δέ μή ἔχω, οὐδέν εἰμι... (Α' Κορ. 13, 1-2). Καί ἀκόμη αὐτό τό πνεῦμα τοῦ Ἀποστόλου διακηρύττει ὅτι ὑπάρχει τρομερή ἀντίφαση τῶν ἐννοιῶν τῶν «ἔργων τοῦ σκότους» καί τῶν «καρπῶν τοῦ πνεύματος», καθ' ὅτι «φανερὰ δέ ἐστί τά ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστί μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαροσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθείαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι καί τά ὅμοια τούτοις... Ὁ δέ καρπός τοῦ Πνεύματος ἐστίν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλ. 5,19-23).

*

Διαπιστώνουμε, ὥστόσο, ὅτι σήμερα ἡ εὐρωπαϊκή κοινωνία βαδίζει πρός νέα περίοδο τῆς ἱστορίας της, ἰσχυρή ἀπό ἄποψη ἐπιστημονική καί τεχνική πρόοδο, ἀλλ' ὅμως, πολύ ἀσθενής ὡς πρός τό πνεῦμα. Καί εὐλόγως ὑπάρχει ἀνασφάλεια καί ἀνησυχία, ἄγχος καί φοβία. Ἐφθασε ἡ Ἐνωμένη Εὐρώπη σέ μία ἐγκατάλειψη τοῦ θεϊκοῦ παράγοντα. Ἡ νεωτερικότητα ἐπέβαλε τήν ἀποστασιοποίηση ἀπό τήν θρησκεία. Τόν Χριστό τόν ἔθεσε στή γωνία. Ζεῖ μετα - χριστιανικῶς. Καί ὁ Κάϊν φαίνεται, ἐξακολουθεῖ νά κυριαρχεῖ. Ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου. Συνεχῶς ἀκοές πολέμων καί σειρήνων. Βία καί ἀνηθικότητες. Ἀνατροπές τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς. Ψυχικά τραύματα. Ἀλήθεια, ἐπιτρέπεται σήμερα, τόν 21ο αἰῶνα, νά μιᾶμε συνεχῶς γιά ἐξοπλιστικά προγράμματα; Ἦ νά γίνεται λόγος γιά καταστρατήγηση τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος καί νά κάμνουμε ἀναφορά στόν μετά - ἄνθρωπο;

Ὅμως, πικρή ἡ ἀλήθεια. Χάθηκε ὁ σεβασμός πρός τό Θεό. Δέν ἀκοῦμε τόν Θεό. Ἡ ζωή πλέον καί ἡ κοινωνία παύουν νά ἔχουν ἠθικό νόημα. Ἀλλ' ὅταν εἶναι κλειστός ὁ οὐρανός, τότε μηδενίζεται ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξη. Χωρίς Θεό ὁ ἄνθρωπος ζεῖ ἕνα ἐσωτερικό δράμα. Τό κενό τῆς ψυχῆς φέρει τήν ὀρθολογική ἀνία, τήν δουλεία στήν ὕλη, τήν ψυχρότητα τῆς τεχνολογίας, τόν ἀτομοκεντρισμό, τήν κυριαρχία τοῦ φόβου, τήν ἐπικράτηση τοῦ μίσους, τήν ἀπανθρωπία, τήν διάσπαση τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας. Ὁ ἄνθρωπος καθίσταται καί υπεράνθρωπος, ἴσως καί ὑπάνθρωπος καί ἐνίοτε ἀκόμα καί κτηνάνθρωπος. Τό βλέπουμε, τό ἀκοῦμε, τό αἰσθανόμαστε.

*

Κατ' ἀκολουθίαν, λοιπόν, τῶν παραπάνω διαπιστώσεων, αὐτή ἀκριβῶς τήν ἐποχή, ὅπου ἡ Εὐρώπη διέρχεται μία συνειδησιακή κρίση καί αὐτή ἐλαχιστοποιεῖ τήν ἐσωτερική ἡρεμία, τώρα ἀκριβῶς, χρειαζόμεθα περισυλλογή, αὐτοκριτική, ἐμψύχωση καί ἀναθέρμανση. Ἡ Εὐρώπη ἔχει τίς ρίζες της. Ἔχει πνευματικούς θησαυρούς. Δέν χρειάζεται ἀποδόμηση τῶν ἀξιῶν, ἀλλά εὕρεση καί πάλιν τῆς πίστεως. Τῆς πίστεως στίς αἰώνιες ἀξίες πού ἀναβιβάζουν τόν ἄνθρωπο, ὥστε νά εἶναι ἐξαιρετικά ἐπίκαιροι οἱ λόγοι τοῦ μέν Μενάνδρου «ὡς χαρίεν ἐστ' ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾖ», τοῦ δέ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου «ἄνθρωπος ἐστίν, οὐχ ὅστις ἀπλῶς χεῖρας καί πόδας ἔχει ἀνθρώπου, οὐδ' ὅστις ἐστὶ λογικός μόνον, ἀλλ' ὅστις εὐσέβειαν καί ἀρετὴν μετὰ παρρησίας ἀσκεῖ» (PG 49, 232α).

Δηλαδή, μ' ἄλλους λόγους, ἡ Εὐρωπαϊκὴ κοινωνία χρειάζεται τό Θεό, τόν «οὐ μακράν ἀπό ἑνός ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντος», ὅπως διεκήρυξε ὁ Παῦλος στόν Ἄρειο Πάγο τῶν Ἀθηνῶν. Ἄλλως τό τίμημα τῆς πνευματικῆς ἀδιαφορίας καί παρακμῆς θά ναι ἀκριβό καί οἱ καρποὶ πικροί.

Εἰλικρινά, ἐδῶ πού φθάσαμε, ἡ Εὐρώπη χρειάζεται τήν παύλεια θεολογία. Ἔχει ἀνάγκη ἀπό τήν ἀκτινοβολία τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Κυρίως οἱ πνευματικοὶ θησαυροὶ τῆς ὀρθόδοξης πίστεως πρέπει νά προβληθοῦν. Ἡ Εὐρώπη ἔχει ἀνάγκη πλέον ἀπό τήν Ἑλληνική Ὀρθοδοξία! Τό λέγουμε αὐτό καθαρά. Ὅχι, ἀπό «δῆθεν ὀρθοδοξίες», ἀλλά ἀπό τήν αὐθεντική ὀρθοδοξία, τήν ὁποία ἐκφράζει ἡ πατερική ἑλληνική ὀρθοδοξία. Ἄν χάθηκε στούς ὀθωμανικούς αἰῶνες, ἡ μεγάλη εὐκαιρία τῆς Εὐρώπης ν' ἀγκαλιάσει τήν ὀρθόδοξη χριστιανική παράδοση, τώρα καλεῖται ἡ Ὀρθοδοξία νά πρωταγωνιστήσῃ στήν ἀλήθεια καί τήν γνησιότητα τῆς πίστεως. Ἄν κάτι πρέπει νά διώξῃ τή μούχλα καί τήν παγερότητα, αὐτό εἶναι ὁ ἥλιος τῆς «φιλοκαλίας», ὡς φῶς καί ζεστασιά στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων. Ἀκριβῶς τήν «φιλοκαλία» ἔχει ἀνάγκη ἡ Εὐρώπη καί οἱ δυτικοὶ λαοὶ εἶναι ἀδήριτη ἀνάγκη ν' ἀφυπνιστοῦν ὡς πρὸς τό σημεῖο αὐτό.

Άλλά, γεννᾶται, ὅμως, τό ἐρώτημα: Ἡ Ἑλλάδα μπορεῖ ἄραγε νά καταστεῖ χειραγωγός τῆς Εὐρώπης στό φῶς τῆς ὀρθόδοξης πίστεως; Δύσκολο. Ἴσως φαίνεται οὐτοπικό. Ὅμως ποιός γνωρίζει «τί τέξεται ἡ ἐπιούσα;» Πάντως ὁ κορυφαῖος ἱστορικός Στ. Ράνσιμαν (†2000) εἶχε πεῖ ὅτι «ὁ 21ος αἰῶνας θᾶναι ὁ αἰῶνας τῆς ὀρθοδοξίας». Δέν μένει παρά ὁ θεῖος σπόρος νά σπαρεῖ στή γῆ τῆς Εὐρώπης. Πότε θά βλαστήσει, δέν εἶναι θέμα δικό μας. Ἀξίζει, ὅμως, νά δώσουμε πάλι τό λησμονημένο ἢ καί χαμένο πνεῦμα τοῦ Παύλου. Καιρός νά μιλήσουμε στά εὐρωπαϊκά forum γιά ἀξίες πού εἶναι ἀπαρασάλευτες καί τελικά οἱ λαοί θά τίς χρειαστοῦν.

Πλέον, ὁ τανυπέρυξ ἀετός, ὁ μέγας Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος, μιᾶ στόν κάθε εὐρωπαῖο πολίτη πού δοκιμάζεται σήμερα καί τοῦ διδάσκει αὐτό «τό μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον». Ἡ πρόκληση καί ἡ πρόσκληση στόν ἄνθρωπο τῆς Εὐρώπης βρίσκεται καθημερινά ἐνώπιόν του. Ἄραγε, θ' ἀκολουθήσει τήν μαθητεία ἢ τήν ἄρνηση; Κατ' ἀκολουθίαν, κατανοεῖται, πράγματι, ὅτι ἀξίζει, τό «ἐκ χειρόνων εἰς κρείττονα προκόπτειν» στό εὐρωπαϊκό γίγνεσθαι.